

ບົດທີ່ 3

ບັນດາອານາຈັກບູຮານໃນແຜ່ນດິນລາວ

1 ການເຄື່ອນຍ້າຍຂອງພວກຂອມເຂົ້າສູ່ດິນແດນສຸວັນນະພູມ

ແຜ່ນດິນລາວໃນເມື່ອກ່ອນໄດ້ກວມເອົາຝັ່ງຂວາແມ່ນ້ຳຂອງ ລວມທັງເຂດທີ່ເປັນດິນແດນຂອງປະເທດ ມຽນມ້າ, ໄທ, ມາເລເຊຍ, ກຳປູເຈຍ ແລະ ຫວຽດນາມ. ໃນເມື່ອກ່ອນຄຣິດຕະສັກກະລາດເພິ່ນເອິ້ນຂົງເຂດນີ້ວ່າ “ດິນແດນສຸວັນນະພູມ” ເປັນຂົງເຂດທີ່ອຸດົມສົມບູນເຕັມໄປດ້ວຍເງິນ ແລະ ຄຳຈົ່ງຖືກຂະໜານວ່າ “ແຫຼມທອງຄຳສຸວັນນະພູມ”

ໃນລະຫວ່າງລັດຕະວັດທີ VI, ພວກຂອມໄດ້ເຄື່ອນຍ້າຍຈາກອິນເດຍ ເຂົ້າມາສູ່ດິນແດນສຸວັນນະພູມ ເພື່ອທຳການທ່ອງທ່ຽວ, ເຜີຍແຜ່ສາສະໜາ, ພ້ອມທັງເຂົ້າມາຊອກຫາແຫຼ່ງວັດຖຸເງິນຄຳ ແລະ ທຳການຄ້າຂາຍ. ນອກຈາກນັ້ນສາເຫດໜຶ່ງທີ່ພວກຂອມເຄື່ອນຍ້າຍເຂົ້າມາສູ່ຂົງເຂດນີ້ຢ່າງຫຼວງຫຼາຍ ຍ້ອນວ່າໄດ້ອົບພະຍົບໜີຈາກ ສົງຄາມຂອງສະໄໝພະເຈົ້າອະໂສກະມະຫາລາດ (273-232 ກ່ອນ ຄສ) ເມື່ອພວກຂອມໄດ້ຫຼັງໄຫຼເຂົ້າມາດິນແດນ ສຸວັນນະພູມນັບມື້ນັບຫຼາຍຂຶ້ນ, ແລ້ວພວກຂອມກໍໄດ້ຮ່ວມກັບຊາວພື້ນເມືອງສ້າງຕັ້ງອານາຈັກຕ່າງໆຂອງຕົນຂຶ້ນ ເຊັ່ນ ອານາຈັກຟູນັນ, ອານາຈັກຈັນລາ, ອານາຈັກທະວາຣະວະດີ, ອານາຈັກເມືອງຊວາ ແລະ ອານາຈັກອິນທະປັດ.

2 ການສ້າງຕັ້ງອານາຈັກບູຮານຕ່າງໆໃນດິນແດນລາວ

2.1 ອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງ

ອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງແມ່ນອານາຈັກໜຶ່ງທີ່ເກົ່າແກ່ຂອງລາວ ມີສູນກາງທຳອິດຕັ້ງຢູ່ລ້ອງເຊບັ້ງໄຟ (ນັບແຕ່ ປາກແມ່ນ້ຳເຂົ້າໄປເຖິງ 15 ກມ) ໄລຍະຕໍ່ມາອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງມີອານາເຂດກວ້າງຂວາງ ກວມເອົາທັງພຽງ 2 ຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງແຕ່ວຽງຈັນລົງຮອດຫຼີ່ຜີ, ທາງທິດຕາເວັນຕົກ (ຝັ່ງຂວາແມ່ນ້ຳຂອງ) ກວມເອົາຫຼາຍແຂວງໃນພາກ ຕາເວັນອອກຂອງໄທ ຕິດກັບອານາຈັກທາຣາວາຣະວະດີ, ທາງທິດຕາເວັນອອກຕິດກັບອານາຈັກຈຳປາ ຊົນເຜົ່າດັ່ງ ເດີມທີ່ເປັນເຈົ້າຂອງອານາຈັກນີ້ແມ່ນຊົນເຜົ່າລະວ້າ (ລາວເດີມ). ຄຳວ່າສີໂຄດຕະບອງແມ່ນໄດ້ມາຈາກ “ໂຄຕະ ປຸຣະ” ແປວ່າເມືອງທາງທິດຕາເວັນອອກ ເຊິ່ງໄດ້ກຳເນີດຂຶ້ນໃນສະຕະວັດທີ I ກ່ອນ ຄສ (ຈາກນັ້ນໄດ້ປ່ຽນມາເປັນ ອານາຈັກສີໂຄດຕະບູນ ແລ້ວຈຶ່ງກາຍມາເປັນອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງໃນເວລາຕໍ່ມາ)

ມາເຖິງຕົ້ນສັດຕະວັດທີ III ອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງໄດ້ຕົກຢູ່ໃຕ້ອຳນາດຂອງພວກຂອມ ແຫ່ງອານາຈັກຟູນັນ. ເວລານັ້ນອານາຈັກຟູນັນມີສູນກາງຢູ່ສາມລ່ຽມປາກແມ່ນ້ຳຂອງໄດ້ມີຄວາມເຂັ້ມແຂງ ແລະ ໄດ້ແຜ່ອຳນາດກວມ ເອົາບັນດາອານາຈັກອ້ອມຂ້າງ. ອີກບັນຫາໜຶ່ງກັບບູຮານຄະດີຍັງໄດ້ຄົ້ນພົບເຫັນບັນດາຮ່ອງຮອຍວັດທະນະທຳຂອງ ພວກຂອມຫຼາຍແຫຼ່ງ ເທິງແຜ່ນດິນລາວໂດຍສະເພາະແມ່ນຢູ່ເຂດທີ່ຮາບພຽງວຽງຈັນ, ສະຫວັນນະເຂດ, ຄຳມ່ວນ... ເປັນຕົ້ນແມ່ນຮ່ອງຮອຍກ່ຽວກັບສາສະໜາຮິນດູເຊັ່ນ ພະພຸດທະຮູບ, ເທວະຮູບ, ພະຊີວະເທບ ແລະ ໃບເສມາ ເປັນຕົ້ນ.

ມາຮອດກາງສັດຕະວັດທີ VI ອານາຈັກຟູນັນຊຸດໂຊມລົງ. ພະຍານັນທະເສນຈິ່ງໄດ້ນຳພາຊາວສີໂຄດ ຕະບອງແຍກຕົວອອກເປັນເອກະລາດ ແລະ ປັບປຸງອານາຈັກໃຫ້ເຂັ້ມແຂງເຊິ່ງມີອານາເຂດກວ້າງຂວາງກວ່າເກົ່າ ເຊິ່ງ ກວມເອົາສອງຝັ່ງຂອງແຕ່ເຂດແດນວຽງຈັນ ລົງຮອດເຂດແດນອານາຈັກຈັນລາ. ອານາຈັກຈັນລາເວລານັ້ນມີສູນກາງ ຢູ່ປາກແມ່ນ້ຳມູນຕອນໃຕ້ກວມເອົາເຂດວັດພູຈຳປາສັກ. ເຊິ່ງມີສູນກາງຊື່ວ່າ ເສດຖາປຸຣະ ແລະ ໃນທີ່ສຸດອານາຈັກຟູນັນກໍແຕກມ້າງລົງໃນປີ ຄສ 550 ໂດຍການຍຶດຄອງຈາກພວກຂອມແຫ່ງຈັນລາ.

ໃນເງື່ອນໄຂທີ່ອານາຈັກຟູນັນພວມອ່ອນເພຍຊຸດໂຊມຢູ່ນັ້ນພະເຈົ້າສຸລິຍະວົງສາ ສິດທິເດດ (ພະອົງເປັນບຸດ ຊາຍຂອງເຈົ້າສີອະນຸຣະນີ ເຈົ້າເມືອງຮ້ອຍເອັດປະຕູ). ເຊິ່ງເປັນເຊື້ອສາຍຂອງເຈົ້າພະຍາສີໂຄດຕະບອງ. ໄດ້ຖືເອົາ ກາລະໂອກາດດັ່ງກ່າວທ້ອນໂຮມບັນດາຫົວເມືອງຕ່າງໆ ບໍລິເວນທີ່ຮາບພຽງຂອງສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ໂດຍການ ປະກາດຕັດສາຍສຳພັນກັບປະເທດສະລາດ (ຫົວເມືອງສ່ວຍ) ຂອງຟູນັນ. ຈາກນັ້ນພະອົງກໍໄດ້ປັບປຸງອານາຈັກໃຫ້

ຈະເລີນຮຸ່ງເຮືອງ ແລະ ເຂັ້ມແຂງມີອານາເຂດກວ້າງຂວາງ. ທາງເໜືອຮອດເຂດແດນວຽງຈັນ, ທາງທິດຕາເວັນຕົກຕິດກັບທາວະດີ, ທາງທິດຕາເວັນອອກຕິດກັບອານາຈັກຈຳປາ ແລະ ທາງທິດໃຕ້ຕິດກັບອານາຈັກຈັນລາ. ແຕ່ພາຍຫຼັງເຈົ້າສຸລິຍະວົງສາ ສິດທິເດດສິນພະຊົນ ອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງກໍເລີ່ມອ່ອນເພຍລົງ ສົມທົບກັບການເກີດໄພທຳມະຊາດ (ໄພນ້ຳຖ້ວມ) ເຮັດໃຫ້ປະຊາຊົນພົບກັບຄວາມອຶດຫິວ. ສະນັ້ນ, ບັນດາຫົວເມືອງນ້ອຍໃຫຍ່ແຍກຕົວອອກເປັນເອກະລາດ. ສວຍໂອກາດນີ້ສອງອານາຈັກຄືອານາຈັກທາວະດີ ແລະ ອານາຈັກຈັນລາ ກໍໄດ້ທຳການບຽດຢຶດເອົາຫົວເມືອງຕ່າງໆຂອງອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງ

ຕົກມາຮອດໄລຍະທ້າຍຂອງສະຕະວັດທີ VII ອານາຈັກຈັນລາກ້າວເຂົ້າສູ່ຄວາມອ່ອນເພຍ, ພາຍໃນເກີດຄວາມວຸ້ນວາຍ. ສວຍໂອກາດນີ້ພະຍາສຸມິດຕະທຳມະວົງສາໄດ້ທ້ອນໂຮມເອົາຫົວເມືອງຕ່າງໆແລ້ວປະກາດແຍກຕົວອອກຈາກອານາຈັກຈັນລາ, ຈາກນັ້ນພະອົງກໍໄດ້ປັບປຸງອຳນາດການປົກຄອງຄືນໃໝ່ ພ້ອມທັງຟື້ນຟູສຳພັນທະໄມຕິກັບບັນດາຫົວເມືອງຕ່າງໆ. ອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງເວລານີ້ມີຂອບເຂດຢ່າງກວ້າງຂວາງເຊິ່ງກວມເອົາເຖິງ 17 ຫົວເມືອງຄື:

1. ເມືອງວຽງຈັນ
2. ເມືອງວຽງຄຳ (ເຂດວຽງແກ້ວ, ວຽງຄຳແຂວງວຽງຈັນໃນປັດຈຸບັນ)
3. ເມືອງພະນ້ຳຮຸ່ງ (ປາກຊັນ)
4. ເມືອງສີໂຄດ (ຄຳມ່ວນ)
5. ເມືອງສາມແທ (ປາກເຊບັ້ງໄຟ)
6. ເມືອງຈຳປານາຄະລີ (ຈຳປາສັກ)
7. ເມືອງຕະບອງ (ອຸບົນ)
8. ເມືອງຕະເນນ (ສະຫວັນນະເຂດ)
9. ເມືອງຟ້າແດດ (ກາລະສິນ)
10. ເມືອງພູພານ (ອຸດອນ)
11. ເມືອງບົວບານ (ໜອງຄາຍ)
12. ເມືອງໜອງຫານຫຼວງ (ສະກົນນະຄອນ)
13. ເມືອງໜອງຫານນ້ອຍ (ອຸດອນ)
14. ເມືອງສີແກ້ວ (ມະຫາສະລະຄາມ)
15. ເມືອງຊຽງຫຽນ (ມະຫາສະລະຄາມ)
16. ເມືອງຮ້ອຍປະຕູ (ຈັງຫວັດຮ້ອຍເອັດ)
17. ເມືອງມະລຸກຂະນະຄອນ (ນະຄອນພະນົມ) ແລະ ເມືອງອື່ນໆສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ. (ໃນລາຊະການພະເຈົ້າສຸມິດຕະທຳມະວົງສາ ເມືອງຫຼວງຂອງສີໂຄດຕະບອງແມ່ນເມືອງ ມະລຸກຄະນະຄອນ, ແຕ່ຕໍ່ມາຈິ່ງມີການຍົກຍ້າຍມາຢູ່ວຽງຈັນ)

ພາຍຫຼັງພະເຈົ້າ ສຸມິດຕະທຳ ມະວົງສາສິນພະຊົນແລ້ວພະເຈົ້າ ສຸມິນທະລາດໄດ້ຂຶ້ນຄອງອຳນາດໃນອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງ ໃນເວລານີ້ສະພາບການບ້ານເມືອງມີຄວາມສະຫງົບສຸກ, ຈົນມາຮອດສະໄໝການປົກຄອງຂອງພະຍາ ນິລຸດຖະລາດ, ລາຊະດອນໄດ້ຮັບຄວາມເດືອດຮ້ອນສາເຫດເນື່ອງມາຈາກ ພະເຈົ້າ ນິລຸດຖະລາດເປັນກະສັດທີ່ອ່ອນແອ ດັ່ງນັ້ນ, ຫົວເມືອງຕ່າງໆທີ່ເປັນຫົວເມືອງສ່ວຍ ກໍໄດ້ແຍກອອກເປັນເອກະລາດພໍໃຜພໍລາວ. ໃນເວລາດຽວກັນນັ້ນພວກຂອມແຫ່ງອັງກິດກໍໄດ້ແຜ່ອິດທິພົນຂຶ້ນມາຍຶດດິນແດນສີໂຄດຕະບອງແຕ່ຫຼືຜືຮອດວຽງຈັນ, ຫຼັກຖານທີ່ຍັງຄົງຄ້າງເຫຼືອໄວ້ໃຫ້ເຮົາໄດ້ເຫັນທຸກວັນນີ້ກໍຄື ວັດພູຈຳປາສັກ, ຮ່ອງຮອຍເມືອງເກົ່າຊາຍຟອງ

(ນະຄອນຫຼວງວຽງຈັນ) ແລະ ອື່ນໆມາເຖິງສະຕະວັດທີ XIII, ອັງກຳຊຸດໂຊມລົງ, ຫົວເມືອງຕ່າງໆກໍໄດ້ແຍກຕົວອອກເປັນເອກະລາດກະແຈກກະຈາຍພໍໃຜພໍລາວ.

2.2 ເມືອງວຽງຈັນ

ເມືອງວຽງຈັນ ແລະ ເມືອງວຽງຄຳແມ່ນເມືອງໜຶ່ງທີ່ເກົ່າແກ່ຂອງລາວ, ຕັ້ງຢູ່ລ້ອງແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ນ້ຳຖິ້ມບໍລິເວນແຂວງວຽງຈັນໃນປັດຈຸບັນໃນປັດຈຸບັນ. ເປັນເມືອງທີ່ມີບົດບາດທາງດ້ານການເມືອງ ແລະ ເສດຖະກິດມາແຕ່ສະໄໝບູຮານ. ຊົນເຜົ່າດັ້ງເດີມໃນດິນແດນດັ່ງນີ້ແມ່ນຊົນເຜົ່າລະວ້າ, ມອນ, ຂອມ ແລະ ເຜົ່າໄຕ - ລາວ. ວຽງຈັນເປັນຖິ່ນຖານທີ່ອຸດົມສົມບູນໄປດ້ວຍເຂົ້າປາອາຫານ ແລະ ເຄີຍມີຊື່ສຽງທາງດ້ານກະສິກຳມາແຕ່ສະໄໝບູຮານເກືອບສອງພັນປີຜ່ານມາແລ້ວອີງຕາມຫຼັກຖານຮ່ອງຮອຍທີ່ສຳຄັນເຊິ່ງຕິດພັນກັບຕຳນານອຸລັງຄະທາດ ໄດ້ກ່າວໃນສະໄໝພະຍາສຸມິດຕະທຳມະວົງສາເປັນໃຫຍ່ ເຊິ່ງຕິດພັນກັບຕຳນານອຸລັງຄະທາດ ໄດ້ກ່າວໃນສະໄໝພະຍາສຸມິດຕະທຳມະວົງສາເປັນໃຫຍ່ ໃນອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງທີ່ມີນະຄອນຫຼວງຢູ່ເມືອງມະລຸກຄະນະຄອນ, ໃນສະຕະວັດທີ VIII, ທ້າວ ຄຳບາງ ເຊິ່ງມີເຊື້ອສາຍຂອງພະຍາເມືອງໜອງຫານໄດ້ພາໄຜ່ພົນຂ້າມນ້ຳຂອງມາສ້າງເມືອງຂອງຕົນຂຶ້ນທີ່ປາກຫ້ວຍເກົ້າລ້ຽວ, ເກົ້າຄິດ (ບ້ານເກົ້າລ້ຽວປັດຈຸບັນ) ໃນເວລານັ້ນຢູ່ເມືອງໜອງຄັນແທຜີເສືອນ້ຳ (ເຂດໂພນພະເນົາປັດຈຸບັນ) ມີຊາວນາຜູ້ໜຶ່ງຊື່ວ່າ ບຸຣິຈັນ ອ່ວຍລ່ວຍ, ລາວເປັນຄົນເອື້ອເພື່ອເພື່ອແຜ່ ແລະ ມີສັດທາໃນສາສະໜາພຸດຫຼາຍ. ຍ້ອນຄວາມງາມຄວາມດີນັ້ນ ທ້າວຄຳບາງຈຶ່ງໄດ້ຍົກລູກສາວທີ່ມີຊື່ນາງອິນທະສະຫວ່າງ ລົງຮອດໃຫ້ແຕ່ງງານກັບບຸຣິຈັນອ່ວຍລ່ວຍ. ຈາກນັ້ນພະເຈົ້າ ສຸມິດຕະທຳມະວົງສາຜູ້ປົກຄອງສີໂຄດຕະບອງໄດ້ແຕ່ງຕັ້ງຜູ້ຊົງຄຸນວຸດທິນຳເອົາເຄື່ອງຂອງຕ່າງໆຂຶ້ນມາຫົດສົງ ບຸຣິຈັນອ່ວຍລ່ວຍໃຫ້ຂຶ້ນເປັນເຈົ້າພະຍາປົກຄອງເມືອງວຽງຈັນ ແລ້ວປ່ຽນຊື່ມາເປັນພະຍາ ຈັນທະບຸຣິ ປະສິດທິຈັກ.

ໃນສະໄໝຂອງພະອົງນີ້ໄດ້ມີພະອໍລະຫັນ 5 ອົງທີ່ສຳເລັດໃນການຮຽນພະໄຕປິດິກຈາກປະເທດອິນເດຍ. ເວລາກັບມາລາວພະທັງ 5 ໄດ້ນຳເອົາພະສາລິລິກະທາດຂອງພະພຸດທະເຈົ້າມາວຽງຈັນ. ດ້ວຍຄວາມເຫຼື້ອມໃສໃນພະພຸດທະສາສະໜາ, ພະເຈົ້າຈັນທະບຸຣິ ປະສິດທິຈັກຈຶ່ງໄດ້ນຳປະຊາຊົນສ້າງທາດນ້ອຍອັນບັນຈຸພະບໍລົມພະສາລິລິກະທາດ (ກະດູກຫົວເໜົາ) ຂອງພະພຸດທະເຈົ້າ (ທາດດັ່ງກ່າວຢູ່ໃນພະທາດຫຼວງປັດຈຸບັນ)

2.3 ເມືອງຈຳປາສັກ

ນະຄອນຈຳປາສັກເປັນເມືອງທີ່ເກົ່າແກ່ຂອງລາວ ຕັ້ງຢູ່ຕອນໃຕ້ຂອງແຜ່ນດິນລາວເຊິ່ງກວມເອົາສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ກໍເປັນຂົງເຂດທີ່ອຸດົມສົມບູນເໝາະແກ່ການປູກຝັງ ແລະ ລ້ຽງສັດ. ນະຄອນຈຳປາສັກຊື່ເດີມແມ່ນຈຳປານະຄະບູລີເຊິ່ງຕັ້ງຢູ່ບໍລິເວນເມືອງຈຳປາສັກ ໃນປັດຈຸບັນຄົນທີ່ມາອາໄສຢູ່ກ່ອນໝໍ່ແມ່ນພວກລະວ້າ. ແຕ່ຕໍ່ມາໄດ້ມີຊົນເຜົ່າອື່ນເຂົ້າມາຢູ່ຮ່ວມກັນເຊັ່ນ ພວກຈາມ ແລະ ພວກຂອມເປັນຕົ້ນ.

ນະຄອນຈຳປາສັກກ່ອນຄຣິດຕະສັກກະລາດ ພວກຈາມໄດ້ເຄື່ອນຍ້າຍມາຈາກແຄມຝັ່ງທະເລຫວຽດນາມ ແລະ ຂະຫຍາຍອານາເຂດເຂົ້າມາຄອບຄອງຂົງເຂດຈຳປາສັກເຊິ່ງມີ ທ້າວຄັດທະນາມເປັນຜູ້ປົກຄອງ. ພໍມາເຖິງສັດຕະວັດທີ III ພວກຂອມແຫ່ງອານາຈັກຟູນັນ ໄດ້ເຮືອງອຳນາດກວມເຖິງ 5000 - 6000 ລີ້ (1 ລີ້ = 575 ແມັດ) ເຊິ່ງກວມເອົາອານາຈັກໃກ້ຄຽງເຖິງ 10 ອານາຈັກ. ສະນັ້ນ, ຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ອານາຈັກຈຳປາສັກຕ້ອງຢູ່ໃຕ້ອຳນາດຂອງພວກຂອມແຫ່ງຟູນັນ ໂດຍສະເພາະແມ່ນໄລຍະພະຍາກຳມະທາເປັນຜູ້ປົກຄອງ. ໃນໄລຍະນີ້ພະອົງໄດ້ສ້າງວັດພູຂຶ້ນແຕ່ບໍ່ສຳເລັດ

ມາເຖິງສະຕະວັດທີ VI ມີກະສັດຂອມຜູ້ໜຶ່ງຊື່ວ່າພະເຈົ້າເທວະນິກະ (ພະວໍລະມັນ) ໄດ້ມາປົກຄອງ ແລະ ສືບຕໍ່ສ້າງວັດພູຈຳປາສັກຂຶ້ນ ໂດຍມີສິລະປະລິງລາຍແບບພວກຂອມ. ນັບແຕ່ນັ້ນມາພວກຂອມໄດ້ຄວບຄຸມ ແລະ ຂະຫຍາຍອຳນາດຢູ່ໃນຂົງເຂດນີ້. ປີ ຄສ 539 ພະອານຸຊາຂອງກະສັດແຫ່ງຈຳປາສັກໄດ້ຍົກທັບເຂົ້າຕີອານາຈັກຟູນັນເຮັດໃຫ້ອານາຈັກຟູນັນອ່ອນເພຍ ແລະ ແຕກມ້າງລົງໃນປີ ຄສ 550 ຕໍ່ມາພະເຈົ້າວໍລະມັນກໍໄດ້ລວບລວມເອົາດິນແດນເຂດໄຫຼ້ງແມ່ນ້ຳຂອງຕອນໃຕ້ທັງໝົດ ພ້ອມກັບອານາຈັກຟູນັນແລ້ວສ້າງຕັ້ງເປັນອານາຈັກຈັນລາຂອງຕົນ

ຂຶ້ນ. ຈາກນັ້ນໄດ້ເຄື່ອນຍ້າຍສູນກາງລົງໄປສູ່ທາງພາກໃຕ້ເລື້ອຍໆ. ຈົນມາຮອດສັດຕະວັດທີ VIII ອານາຈັກຈັນລາໄດ້ຊຸດໂຊມລົງ. ອັນໄດ້ເຮັດໃຫ້ອານາຈັກສີໂຄດຕະບອງແຍກຕົວອອກເປັນເອກະລາດໃນປີ ຄສ 713 ເຊິ່ງມີດິນແດນກວມເອົານະຄອນຈຳປາສັກ

ມາຮອດສັດຕະວັດທີ IX – X ນະຄອນຈຳປາສັກໄດ້ຕົກຢູ່ໃຕ້ອິດທິພົນຂອງພວກອັງກໍ ຈົນເຖິງທ້າຍສະຕະວັດທີ XIII ພວກຂອມຈິ່ງເສື່ອມອຳນາດລົງ. ສະນັ້ນ, ຊາວເມືອງຈຳປາສັກຈິ່ງແຍກຕົວເປັນເອກະລາດອີກຄັ້ງໃໝ່. ນັບແຕ່ນັ້ນມາອານາຈັກຈຳປາສັກ ກໍຄືເມືອງລາວບູຮານອື່ນໆຕ່າງກໍປົກຄອງເມືອງພໍໃຜພໍລາວ, ຈົນຮອດກາງສະຕະວັດທີ XIV, ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມຈິ່ງໄດ້ທ້ອນໂຮມບັນດາເມືອງລາວບູຮານເຫຼົ່ານັ້ນເຂົ້າເປັນອານາຈັກລາວລ້ານຊ້າງເອກະພາບ.

2.4 ເມືອງພວນ

ເມືອງພວນຊຽງຂວາງແມ່ນເມືອງໜຶ່ງທີ່ເກົ່າແກ່ຂອງລາວ ແລະ ກໍມີຊື່ສຽງດົງດັງໄປທົ່ວໂລກທັງນີ້ກໍຍ້ອນວ່າໄດ້ມີຮ່ອງຮອຍປະຫວັດສາດທີ່ສຳຄັນປະໄວ້ໃຫ້ພວກເຮົາເຫັນຢ່າງຫຼວງຫຼາຍນັ້ນກໍຄື ໄຫຫິນໃຫຍ່ທີ່ມີໃນຂົງເຂດພູຮຽງ ຊຽງຂວາງມີປະມານ 630 ໜ່ວຍ. ນອກນັ້ນຍັງມີເຄື່ອງມືຫິນ, ຂວານຫິນ....

ຊົນເຜົ່າທີ່ມາອາໄສຢູ່ເຂດເມືອງພວນກ່ອນໝູ່ແມ່ນຊົນເຜົ່າລາວເດີມ (ລະວ້າ) ຕໍ່ມາແມ່ນພວກຂອມ ແລະ ພວກມອນໄດ້ເຂົ້າມາອາໄສຢູ່ດິນແດນຕອນນີ້ ຮ່ວມກັບຊົນເຜົ່າພື້ນເມືອງ. ມາໃນລະຫວ່າງຕົ້ນຄິດຕະສັງກາດຊົນເຜົ່າອ້າຍລາວ ໄດ້ເຄື່ອນລົງມາດຳລົງຊີວິດຮ່ວມກັນ ແລະ ຕໍ່ມາກໍໄດ້ຕັ້ງເປັນລັດຂຶ້ນ. ຕົກມາຮອດສະຕະວັດທີ VIII ຂຸນເຈັດເຈືອງລຸກຊາຍຂຸນບູລິມຄົນທີ່ 7 ໄດ້ຍົກທັບມາຍຶດເອົາເມືອງພວນ ແລະ ສ້າງເປັນອານາຈັກເມືອງພວນຂຶ້ນພ້ອມດຽວກັນກັບຂຸນລໍກໍລົງມາປົກຄອງເມືອງຊວາ.

ນັບແຕ່ສະໄໝການປົກຄອງຂອງຂຸນເຈັດເຈືອງຈົນຮອດປີ ຄສ 1289 ເຫດການປະຫວັດສາດເມືອງພວນບໍ່ຈະແຈ້ງ. ເນື່ອງຈາກຂາດຂໍ້ມູນ ແລະ ຂາດຫຼັກຖານທີ່ຈຳເປັນ. ແຕ່ກໍມີເຫດການຄືໃນລະຫວ່າງສະຕະວັດທີ XII, ອານາຈັກເມືອງພວນໄດ້ຕົກຢູ່ໃຕ້ອຳນາດຂອງພວກດາຍຫວຽດ, ຕໍ່ມາໃນປີຄສ 1134 ຂຸນເຈືອງ ໄດ້ຍົກທັບໄປຕີເມືອງປະກັນ (ເມືອງພວນ) ຈາກພວກດາຍຫວຽດ. ຈົນເຖິງປີ ຄສ 1176 ຂຸນເຈືອງ ໄດ້ຍົກທັບໄປຕີພວກແມນ (ລາວໜອງໜອງແສ) ແລະ ເສຍຊີວິດຢູ່ສະໜາມຮົບ.

ມາຮອດປີ ຄສ 1289 ເຈົ້າຄຳຜົງ (ກະສັດອົງທີ່ 23) ໄດ້ຂຶ້ນປົກຄອງບັນລັງທີ່ເມືອງພວນໃນສະໄໝການປົກຄອງຂອງພະອົງນີ້ ໄດ້ມີເສື່ອສາຍກະສັດດາຍຫວຽດຊື່ວ່າ ເລດຸຍມັດ ໄດ້ພານ້ອງສາວຊື່ວ່າ ນາງບາໂກ ມາຂໍລີ້ໄພນຳເຈົ້າຄຳຜົງ, ນາງບາໂກ ໄດ້ແຕ່ງງານກັບເຈົ້າຄຳຜົງ ແລະ ໄດ້ລູກໜຶ່ງຄົນຊື່ວ່າ ທ້າວຄຳຍໍ. ຕໍ່ມາ ເລດຸຍມັດ ກໍໄດ້ຂໍກຳລັງຈາກເຈົ້າຄຳຜົງໄປຕີເອົາດາຍຫວຽດແຕ່ກໍຕົກປາລາໄຊ ຈິ່ງທຳການເຜົາຕົນເອງຕາຍຢູ່ທີ່ຊຽງຂວາງ ຈາກນັ້ນອານາຈັກເມືອງພວນກໍຕົກຢູ່ໃຕ້ອຳນາດຂອງດາຍຫວຽດອີກ ຈົນມາເຖິງສັດຕະວັດທີ XIV ເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ຈິ່ງໄດ້ທຳການທ້ອນໂຮມເອົາເມືອງພວນຂອງລາວຄືນຈາກດາຍຫວຽດອີກ.

2.5 ເມືອງຊວາ (ຫຼວງພະບາງ)

ດິນແດນດັ່ງເດີມຂອງເມືອງຊວາແມ່ນຕັ້ງຢູ່ບໍລິເວນແຂວງຫຼວງພະບາງໃນປັດຈຸບັນ. ມີເນື້ອທີ່ກວມເອົາ 12 ພັນນາລີ້ ແລະ 12 ຈຸໂທ ມີເຂດແດນຕິດກັບອານາຈັກລ້ານນາ. ທິດຕາເວັນອອກສ່ຽງເໜືອຕິດກັບດາຍຫວຽດ. ເມືອງຊວາມີສູນກາງຢູ່ຊຽງດົງຊຽງທອງທີ່ປາກນ້ຳດົງ, ນ້ຳຄານ. ຕາມດຳນານພິງສາວະດານລ້ານຊ້າງພື້ນຂຸນບູລິມ ແລະ ໜັງສືອຸລັງຄະທາດໄດ້ກ່າວເຖິງກະສັດປົກຄອງເມືອງຊວາໃນໄລຍະກ່ອນສັດຕະວັດທີ XIII ວ່າມີເຖິງ 3 ຕະກູນຄອບຄອງຄືເລີ່ມຕົ້ນຈາກວົງຕະກູນນັນທາ, ໂດຍແມ່ນຂຸນຊວາເປັນກະສັດອົງທຳອິດທີ່ຕັ້ງຊື່ເມືອງວ່າ “ເມືອງຊວາ” ຫຼືວ່າອານາຈັກຊວາ “ຊວາ”

ພາຍຫຼັງຕະກູນນັນທາສິ້ນສຸດລົງ, ມີຕະກູນ “ພະຍານາກ” ຂຶ້ນກຳອຳນາດໃນເມືອງຊວາວົງຕະກູນນີ້ມີຄວາມເຊື່ອກັນວ່າ ແມ່ນຊົນເຜົ່າອ້າຍລາວລຸ້ນທຳອິດທີ່ຍ້າຍມາຈາກອານາຈັກແຖນ ແລ້ວມາຕັ້ງຖິ່ນຖານຮ່ວມກັບຊົນເຜົ່າພື້ນເມືອງຢູ່ດິນແດນແຫ່ງນີ້. ເມື່ອວົງຕະກູນພະຍານາກສິ້ນສຸດລົງກໍແມ່ນຕະກູນ “ຈັນທະພານິດ” ຂຶ້ນກຳອຳ

ນາດແທນຕະກຸນນີ້ແມ່ນມີອາຊີບຄ້າຂາຍທີ່ມາຈາກວຽງຈັນ. ສຸດທ້າຍໄດ້ກາຍເປັນຜູ້ມີບົດບາດຂຶ້ນປົກຄອງຢູ່ເມືອງຊວາ, ວົງຕະກຸນຈັນທະພານິດແມ່ນວົງຕະກຸນພວກຂອມ. ເຊິ່ງປະກົດມີຊື່ຜູ້ກຳອຳນາດຢູ່ເມືອງຊວາດັ່ງນີ້:

1. ຊຸນຊາວ
2. ຊຸນຍີ່ບາ
3. ຊຸນວິລິຍະ
4. ຊຸນກັນຮາງ

ມາຮອດປີ ຄສ 757 ຊຸນລໍເຊິ່ງເມືອງວົງຕະກຸນອ້າຍລາວແຫ່ງເມືອງໜອງແສ ໄດ້ຍົກທັບລົງມາບຸກຕີຍຶດເອົາເມືອງຊວາເຊິ່ງໄລຍະນີ້ແມ່ນ ຊຸນກັນຮາງເປັນຜູ້ປົກຄອງ. ເມືອງພະອົງຂຶ້ນຄອງລາດແລ້ວພະອົງກໍໄດ້ປ່ຽນພະນາມຂອງພະອົງເປັນຊຸນຊາວ ແລະ ປ່ຽນນາມຂອງເມືອງຊວາເປັນນະຄອນຊຽງທອງ.

ອານາຈັກເມືອງຊວານັບແຕ່ຊຸນລໍລົງມາກໍຕັ້ງອານາຈັກໃນລະຫວ່າງກາງສະຕະວັດ VIII ນັ້ນໄດ້ມີກະສັດປົກຄອງສືບທອດກັນມາ ຈົນເຖິງກາງສະຕະວັດທີ XIV

ນອກຈາກການກໍຕັ້ງອານາຈັກເມືອງຊວາແລ້ວ ຢູ່ທາງທິດຕາເວັນຕົກຍັງມີອານາຈັກລ້ານນາ (ຊຽງໃໝ່) ເຊິ່ງແມ່ນລາວຈິກເປັນຜູ້ກໍຕັ້ງ. ສາເຫດເນື່ອງມາຈາກວ່າຊົນເຜົ່າອ້າຍລາວໄດ້ສູນເສຍອານາຈັກແຖນໃຫ້ແກ່ຈີນ. ຄົນລາວກໍພາກັນຖອຍລົງມາທາງພາກໃຕ້ເລື້ອຍໆ, ພວກໜຶ່ງຖອຍລົງໄປອານາຈັກໜອງແສ ແລະ ອີກພາກສ່ວນໜຶ່ງໄດ້ລົງມາທາງເຂດລ້ານນາຊຽງໃໝ່, ກະສັດລາວຈິກປະກົດມີ 7 ອົງເຖິງສະໄໝລາວຄຽງຈິ່ງໄດ້ພາກັນສ້າງເມືອງໃໝ່ຂຶ້ນ ຊື່ວ່າໄຊບຸລີຊຽງແສນ “ຊຽງແສນ” ໃນປີຄສ 934

ກະສັດລາວຈິກລວມມີ 8 ອົງຈິ່ງເຖິງສະໄໝຈອມຍາເລືອງ (ຜູ້ເປັນບິດາຂອງຊຸນເຈືອງ) ພໍລຸກໄດ້ອອກແຮງເຮັດສົງຄາມກັບດາຍຫວຽດ ແລະ ແຖນລໍ. ຕໍ່ຈາກນັ້ນມາລາວເງິນເລືອງຜູ້ເປັນໂອລົດກໍຂຶ້ນປົກຄອງອານາຈັກ ແລະ ສືບທອດບັນລັງເຖິງ 5 ລະຊະການ ຈິ່ງມາເຖິງລະຊະການຂອງລາວເມັງ, ພະອົງມີລູກຊາຍຜູ້ໜຶ່ງຊື່ວ່າ ເມັງລາຍ (ເຈົ້າເມັງລາຍ) ເຊິ່ງໄດ້ຂຶ້ນປົກຄອງໃນປີ ຄສ 1258 ແລະ ໄດ້ສ້າງຕັ້ງນະຄອນຊຽງໃໝ່ນັບແຕ່ນັ້ນມາອານາຈັກລ້ານນາໄດ້ຢຸດເຊົາຄຳວ່າ “ລາວ” ອອກໜ້າໃນການຕັ້ງຊື່ເມືອງ ແລະ ພາຍຫຼັງລາຊະວົງເມັງລາຍພວກພະມ້າໄດ້ເຂົ້າມາຮຸກຮານແລ້ວຍຶດເອົາລ້ານນາໄປຂຶ້ນກັບພະມ້າ.

3 ວັດທະນະທຳສະໄໝບູຮານໃນພາກພື້ນສຸວັນນະພູມ

ຄົນລາວບູຮານບັນດາເຜົ່າຕ່າງໆທີ່ໄດ້ດຳລົງຊີວິດຢູ່ໃນອານາຈັກບູຮານ ສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງເຄີຍມີວັດທະນະທຳເປັນຂອງຕົນເອງຫຼາຍພັນປີຜ່ານມາແລ້ວ. ຕໍ່ມາເມື່ອປະມານຕົ້ນສະຕະວັດແຫ່ງຄິດຕະສັງກາດ ໄດ້ຮັບອິດທິພົນວັດທະນະທຳຈາກອິນເດຍທີ່ເຂົ້າມາທາງຝັ່ງທະເລຫວຽດນາມ, ກຳປູເຈຍ ແລະ ສະຫຍາມໃນເວລາດຽວກັນນັ້ນຄົນລາວບູຮານຢູ່ທາງພາກເໜືອ ໄດ້ຮັບອິດທິພົນວັດທະນະທຳຈາກຈີນໂດຍຜ່ານມາທາງມົນທົນຍູນານ. ຕໍ່ມາເມື່ອຮອດທ້າຍສະຕະວັດ XI – XII ວັດທະນະທຳຂອມ “ຂະແໝນ” ແຫ່ງອັງກໍໄດ້ເຂົ້າມາມີບົດບາດໂດຍກົງຢູ່ສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງແຕ່ພາກກາງລົງໄປທາງພາກໃຕ້ຈິ່ງເຮັດໃຫ້ວັດທະນະທຳຂອງລາວທີ່ມີຢູ່ແລ້ວນັ້ນຖືກປະສົມປະສານກັບວັດທະນະທຳຕ່າງຖິ່ນອີກ.

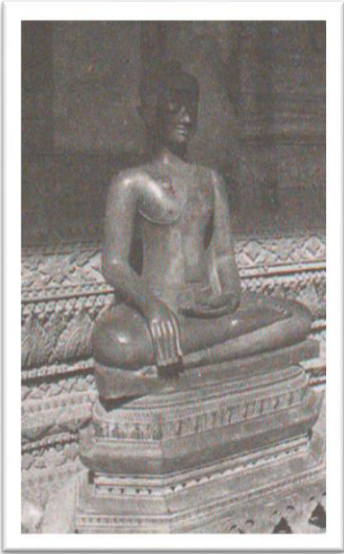
ພື້ນຖານວັດທະນະທຳປະເພນີສະໄໝບູຮານສ່ວນຫຼາຍແມ່ນໄດ້ຕິດພັນກັບຄວາມເຊື່ອຖື ແບບ ຈິດຕະນິຍົມ ເຊື່ອຜີພໍ່, ຜີແມ່ ຜີຟ້າ ຜີແຖນ, ຜີມະເຫສັກຫຼັກເມືອງ. ຕໍ່ມາຈິ່ງໄດ້ມີການເຊື່ອຖືສາສະໜາພຸດ. ຄົນລາວບູຮານກໍຄືເຜົ່າອື່ນໆຫຼືວ່າຊາດອື່ນໃນອາຊີອາຄະເນເວົ້າລວມໄດ້ມີຄວາມເຊື່ອຖືໃນວິນຍານຂອງບັນພະບູລຸດຂອງຕົນ. ການເຊື່ອຖືແບບນີ້ ໄດ້ມີຮ່ອງຮອຍສືບທອດມາແຕ່ບູຮານນະການຈົນເຖິງປັດຈຸບັນ.

3.1 ສາສະໜາ

ແຕ່ກ່ອນຄົນລາວຍັງບໍ່ທັນມີສາສະໜາ, ມີແຕ່ການເຊື່ອຖືຜີສາງນາງໄມ້, ຜີພໍ່ຜີແມ່ ແລະ ອື່ນໆເປັນຕົ້ນຕໍ. ຈົນມາຮອດຄິດຕະສັງກາດລັດທິສາສະໜາ ກໍໄດ້ຂະຫຍາຍມາຈາກອິນເດຍເຂົ້າມາໂດຍສະເພາະສາສະໜາພາມເຊັ່ນ

ເທບພະເຈົ້າສາມອົງໃນສາສະໜາພາມຄື ພະພິມ, ພະວິສະນຸ (ພະນະລາຍ) ແລະ ພະຊີວະ ທີ່ແຜ່ມາຈາກອິນເດຍ ເລີ່ມແຕ່ຫຼັງສະຕະວັດທີ V-VI ມີສູນກາງຢູ່ວັດພູຈຳປາສັກ ແລະ ທົ່ງຮາບວຽງຈັນ.

ໄປຄຽງຄູ່ກັບການເຊື່ອຖືສາສະໜາພາມຢູ່ນີ້, ສາສະໜາພຸດກໍໄດ້ເຂົ້າມາມີບົດບາດຢູ່ພາກໃຕ້ ແລະ ພາກກາງ ສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງ ແລະ ສາຂາແມ່ນ້ຳຂອງເຊິ່ງປະກອບມີຫຼັກຖານ ຢູ່ໃນລະຫວ່າງສະຕະວັດທີ່ VII-VIII ຢູ່ ບໍລິເວນລ້ອງແມ່ນ້ຳມຸນ, ນ້ຳຊີ ແລະ ນ້ຳຂອງສາສະໜາພຸດແມ່ນສາສະໜາພຸດແມ່ນສາສະໜາໜຶ່ງ ທີ່ເກີດຂຶ້ນຢູ່ ປະເທດອິນເດຍເມື່ອປະມານ 500 ປີກ່ອນຄິດຕະສັງກາດ. ເປັນສາສະໜາທີ່ຮັບຮູ້ເຖິງຄວາມອາດສາມາດຂອງ ມະນຸດໃນສັງຄົມອິນເດຍ ແລະ ສະໄໝບູຮານ. ສະເພາະຢູ່ລາວ ໃນການເຊື່ອຖືຄຳສອນຂອງພຸດທະສາສະໜາເຫັນ ວ່າມີເຫດຜົນ ແລະ ອ່ອນໂຍນ. ດັ່ງນັ້ນ, ສາສະໜາພຸດຈຶ່ງຖືກຕ້ອນຮັບຈາກຄົນລາວບູຮານ ເປັນຈຳນວນຫຼວງຫຼາຍ ແລະ ກໍມີການປັບປຸງເຮັດໃຫ້ການເຊື່ອຖືຜີ ແລະ ພາມຫຼຸດນ້ອຍລົງ.

ພະພຸດທະຮູບ

3.2 ດ້ານສັງຄົມ

ຢູ່ໃນສັງຄົມບູຮານເວົ້າລວມແລ້ວປະກອບມີ 2 ຊົນຊັ້ນໃຫຍ່ຄື ຊົນຊັ້ນທີ 1 ແມ່ນຊົນຊັ້ນປົກຄອງທີ່ມີຖານະ ເອີ້ນວ່າ “ເຈົ້າຂຸນ” , ຊົນຊັ້ນທີ 2 ແມ່ນຊົນຊັ້ນທີ່ ຖືກປົກຄອງເຊິ່ງພວກເຈົ້າເອີ້ນວ່າ ໄຜ່, ຂ້ອຍ, ຂ້າ ໄດ້ແກ່ຊາວ ໄຮ່ນາ ແລະ ບ່າວໄຜ່ລາຊະດອນທີ່ເປັນຜູ້ອອກແຮງງານລ້ຽງສັງຄົມ. ຊີວິດຂອງຄົນບູຮານໄດ້ຕິດພັນກັບຮີດຄອງ ປະເພນີ ແລະ ການເຊື່ອຖືເຊັ່ນພິທີການເກີດ, ການບວດ, ການແຕ່ງງານ... ແຕ່ວ່າພິທີການຕ່າງໆລ້ວນແຕ່ມີເນື້ອໃນ ແລະ ຮູບການເປັນຂອງຕົນເອງ ແລະ ມີວິວັດທະນາການຕາມຍຸກສະໄໝເລື້ອຍໆມາ.

3.3 ດ້ານສິລະປະ

ຢູ່ບໍລິເວນສອງຝັ່ງແມ່ນ້ຳຂອງທີ່ເປັນຫົວເມືອງລາວບູຮານ ລ້ວນແຕ່ເຄີຍມີສີໄມລາຍມີ ແລະ ມີຫົວຄິດ ປະດິດສ້າງນັບເປັນເວລາຫຼາຍພັນປີຜ່ານມາແລ້ວ. ສະແດງອອກໃນການຄົ້ນພົບເຄື່ອງມືປັ້ນດິນເຜົາໃນບ້ານຊຽງ (ແຂວງອຸດອນ) ເຂດຝັ່ງຂວາແມ່ນ້ຳຂອງເປັນເຄື່ອງປັ້ນດິນເຜົາທີ່ມີລວດລາຍງົດງາມຄ້າຍຄືສີທຳມະຊາດ, ໄຫຫິນ ຊຽງຂວາງກໍແມ່ນຜະລິດຕະພັນໜຶ່ງທີ່ແຝງດ້ວຍຄວາມງົດງາມໃນຮູບລັກສະນະສິລະປະການກໍ່ສ້າງ, ຄ້ອງບັ້ງ ຫຼື ຕັ້ງ ເຈື່ອງຫຼວງພະບາງກໍເປັນຜະລິດຕະພັນໜຶ່ງທີ່ປະກອບດ້ວຍລວດລາຍການຕົກແຕ່ງງົດງາມເປັນພິເສດ

ສັງລວມແລ້ວສິລະປະບູຮານລາວສະໄໝກ່ອນພະເຈົ້າຟ້າງຸ່ມ ສ້າງຕັ້ງອານາຈັກລ້ານຊ້າງໄດ້ຈັດອອກເປັນ 3 ໄລຍະປະຫວັດສາດທີ່ແຕກຕ່າງກັນທີ່ມີເນື້ອໃນປົ່ງບອກເຖິງລັກສະນະຂອງສິລະປະໃນແຕ່ລະໄລຍະເຊັ່ນ ໄລຍະທີ່ 1 ສະຕະວັດທີ VI - X ເຊິ່ງທ່ານຈຳປາແກ້ວມະນີ ໄດ້ຕັ້ງຊື່ວ່າ “ສິລະປະສະໄໝສີໂຄດຕະບອງ” ສະໄໝນີ້ສ່ວນຫຼາຍ ແມ່ນພົວພັນເຖິງສາສະໜາພາມ ແລະ ສາສະໜາພຸດເຊັ່ນ ທາດອີງຮັງ, ທາດພະນົມ, ໃບເສມາທີ່ສະລັກໃສ່ຫິນ, ຮູບ

ສິວະລິງທີ່ເຮັດດ້ວຍຫີນ ແລະ ອື່ນໆ. ໃນໄລຍະທີ່ 2 ແມ່ນໄລຍະສະຕະວັດທີ XI – XII ໃຫ້ຊື່ວ່າສິລະປະສະໄໝ ຊາຍຟອງ (ສະໄໝສິລະປະຂອມ) ສັນຍາລັກເດັ່ນກ່າວໝູ່ແມ່ນພະພຸດທະຮູບ, ເທວະຮູບຫີນທີ່ໄດ້ມາຈາກບ່ອນ ຕ່າງໆ ໂດຍສະເພາະບໍລິເວນເມືອງຫາດຊາຍຟອງປັດຈຸບັນ. ໄລຍະທີ 3 ແມ່ນໄລຍະສະຕະວັດທີ XIII – XIV ເປັນ ສິລະປະທີ່ວິວັດມາຈາກຫຼາຍຕະກຸນສິລະປະລາວລ້ານຊ້າງໃນສະໄໝຕໍ່ມາ. ໄດ້ພົວພັນກັນລະຫວ່າງວຽງຈັນ ແລະ ຫຼວງພະບາງ.

3.4 ພາສາ ແລະ ວັນນະຄະດີ

ຕາມຫຼັກຖານຮ່ອງຮອຍແຕ່ບູຮານຮອດປັດຈຸບັນສາມາດສັນນິຖານວ່າ ຄົນລາວບູຮານໄດ້ມີພາສາປາກເວົ້າ ແລະ ຕົວໜັງສືໃຊ້ສໍາລັບການຂີດຂຽນເປັນຂອງຕົນເອງ ນັບເປັນເວລາຫຼາຍພັນປີກ່າວມາແລ້ວ. ສະເພາະຕົວໜັງສື ໃນເບື້ອງຕົ້ນໄດ້ຮັບອິດທິພົນຈາກໜັງສືສັນສະກິດຂອງອິນເດຍທີ່ນັບຖືລັດທິສາສະໜາພາມ ແລະ ສາສະໜາພຸດນໍາ ເຂົ້າມາເຜີຍແຜ່ຢູ່ແຫຼມສຸວັນນະພູມ. ຈາກນັ້ນຄົນລາວຈຶ່ງໄດ້ດັດແກ້ມາເປັນຕົວໜັງສືຂອງຕົນເອງ. ໜັງສືນີ້ປະກົດແຜ່ ຫຼາຍໃນສະໄໝບູຮານແຕ່ເໜືອເຖິງໃຕ້. ນອກຈາກນັ້ນກໍຍັງມີວັນນະຄະດີລາວທີ່ມີສີສັນ ແລະ ສ່ອງແສງເຖິງນີ້ໄສ ໃຈຄໍຂອງຄົນລາວ ແລະ ຊີວິດສັງຄົມລາວ. ຍ້ອນແນວນັ້ນຈຶ່ງເຮັດໃຫ້ຜືນແຜ່ນິທານຕ່າງໆລ້ວນແລ້ວແຕ່ສ່ອງແສງ ເຖິງການພົວພັນການດໍາລົງຊີວິດຂອງຊາວບູຮານ. ອອກແຮງງານທີ່ຕິດພັນກັບທໍາມະຊາດຂອງຄົນບູຮານໃນໄລຍະ ກ່ອນ.